

Transnationell reglering och statens omvandling

Granskningssamhällets framväxt

Kerstin Sahlin-Andersson

Score Rapportserie 2000:14
ISBN 91-7265-203-9
ISSN 1404-5052

Transnationell reglering och statens omvandling *- Granskningssamhällets framväxt -*

Kerstin Sahlin-Andersson

SCORE
(Stockholms centrum för forskning om offentlig sektor)
106 91 Stockholm
Tel: 08 674 74 14
Fax: 08 16 49 08
E-post: kerstin.sahlin-andersson@score.su.se

Föredrag vid konferensen Moderna Tider i Staten den 6 december 2000.

TRANSNATIONELL REGLERING OCH STATENS OMVANDLINGⁱ **- Granskningssamhällets framväxt**

Under 1980- och 90-talet duggade reformerna tätt i den statliga förvaltningen. Utvecklingen är välkänd för de flesta av oss, men låt mig bara påminna om några av nyckelorden i denna reformväg: decentralisering, målstyrning, ett stärkt lokalt ledarskap, utvärdering, redovisning och organisation. En del talade varmt för en kundorienterad förvaltning, som kunde ge bättre service till medborgarna. En rad styr- och uppföljningsverktyg utformades

med tydlig inspiration från styr- och organisationsprinciper som vi tidigare främst förknippat med privat tillverkande industri – verktyg som vi företagsekonomer känner väl igen från vår grundutbildning i ämnet.

Reformerna syftade till, och sattes igång som svar på, avregleringen av offentlig verksamhet. Ambitionen var att minska centrala regelverk samt att stärka lokala enheter och de lokala enheternas ledning för att på så sätt skapa en effektivare, mer föränderlig och mer flexibel förvaltning. Reformerna, och särskilt den tydliga inspirationen från privat näringsliv, var också ett uttryck för vad man kan beteckna som något av en identitetskris för offentlig förvaltning. Den offentliga förvaltningens kvalitet och effektivitet ifrågasattes samtidigt som terminologi, referenser, förebilder och normer i allt mindre grad angav offentlig verksamhet - och dess styrning, ledning och organisation - som särskiljd från privat företagande. Istället gjordes ofta jämförelser mellan privat och offentlig verksamhet där den offentliga sektorn ständigt framställdes som mindre modern och mindre väl utvecklad med avseende på ledning, styrning och organisation. Ofta hördes den offentliga förvaltningen beskrivas i termer som markerade likheter snarare än skillnader mellan vinstdrivande företag och offentlig verksamhet – förvaltningens enheter betecknades som serviceproducenter, kunskapsföretag och organisationer. Vad staten var och vad staten skulle göra var varken självklart eller enkelt att diskutera. Den begreppsapparat som de nya reformerna förde med sig tycktes inte räcka till för en sådan diskussion, och mycket av tidigare kunskap, begrepp och diskussioner hade trängts undan av de nya reformerna och det nya språkbruket.

En rad studier har visat att reformerna ofta inte fick det utfall som reformatörerna hoppats, men det betydde inte att de gick obemärkt förbi. De kom i hög grad att påverka den offentliga verksamheten; de införde nya jämförelseobjekt, normer, prioriteringar, en ny terminologi och en ny logik. Vad vi omvittnat är en institutionell omvandling av den offentliga sektorn. Men handlar det om en avreglering? Våra studier indikerar att det snarast handlar om en omreglering. Utvecklade redovisningskrav och utvärderingskriterier, certifiering och ackreditering, rankinglistor och guidelines har dykt upp på allt fler områden under senare år. Standarder och standardiseringsorganisationer har ökat i omfattning och expanderat till nya områden. Bildandet av ackrediterings- och certifieringsorgan, med uppgift att verifiera och dokumentera att standarder efterföljs, är en del av denna utveckling. Skolor, universitet, sjukhus och andra både kommunala och statliga organ har certifierats och ackrediterats, och man har applicerat standardiseringsföreskrifter på diverse områden. Utvärderingar, revisioner, ranking och mer generellt olika former av kvalitetssäkring har också expanderat närmast explosionsartat under de senaste decennierna, samtidigt som dessa former av uppföljning breddat ut sig till allt fler områden i samhället.

Den nya regleringen är dock kvalitativt annorlunda än den tidigare. Den är i hög grad transnationell snarare än nationell, den argumenteras för i termer av expertis snarare än demokrati, den utvecklas och sprids i nätverk snarare än i hierarkier och den är i liten grad direkt kopplad till resurser, sanktioner och ansvar. Vidare är den i många stycken frivillig snarare än tvingande och det är vanligt att det är de som regleras som tydligast efterfrågat den nya regleringen.

Den nya framväxande regleringen kan kortfattat karaktäriseras som ett granskningssamhälles framväxt. Det handlar om regleringar som inriktas på att granska presentationer av lokal praktik, och som på grundval av sådana presentationer jämför och bedömer den offentliga

verksamheten. Utvecklingen har lett till vad Michael Power kallat "the audit society" – vi har fått ett samhälle karaktäriserat inte bara av en stor och ökande dokumentation, utvärdering, revidering och granskning, utan också ett samhälle där verksamheten utformas och dokumenteras med hänvisning till att den skall vara möjligt att revidera. Jag skall kort beskriva hur detta nya granskningssamhälle utvecklats i spåren av avreglering och spridda idéer. Jag skall resonera lite vidare kring karaktären på den transnationella regleringen och jag skall avsluta med att något reflektera över hur utbredningen av sådana transnationella regleringar kan tänkas påverka staten som reglerare.

Idéer som reser

De nya modeller för styrning, ledning och organisation som infördes genom de stora reformerna på 80- och 90-talet har inte varit unika eller speciella för Sverige. Det rör sig om idéer som rest över världen. När jag använder metaforen att dessa idéer har rest över världen gör jag det för att markera att idéerna transporteras och att det handlar om en aktiv transport av idéer. Idéerna sprids och förmedlas av konsulter, företag, forskare, journalister, enskilda tjänstemän och av medborgare som reser och tar med sig intryck hem. På så sätt sprids idéer över världen rörande vad man kan förvänta sig, vad man skall tycka och vad man kan göra. Jag skall längre fram i min presentation särskilt rikta er uppmärksamhet på en viktig transportör och spridare av idéer – internationella organisationer.

Spridda modeller leder till likriktning och variation

Spridningen av särskilda modeller, tekniker och praktiker har ofta i litteraturen beskrivits som diffusionsprocesser och som homogeniserings- eller likriktningsprocesser. Närmare studier har emellertid visat att sådana modeller inte förblir oförändrade då de sprids. Istället handlar det om en aktiv process av reception, tolkning och omformulering. Även om uttryck som "best practice" och liknande kan ge intryck att det är en viss praktik som sprids, är det inte praktik och erfarenheter i sig som sprids utan naturligtvis presentationer – ofta i form av skrivna dokument eller förbereda muntliga dragningar – som imiteras eller som sprids till en vidare publik. Alla sådana presentationer är föremål för redigering – vissa aspekter av en lokal praktik – till exempel sådant som förefaller alltför unikt, vardagligt, trivialt, tidsbundet eller en produkt av slumpen – förmedlas ofta inte vidare. Det som förmedlas är ofta generaliserade och paketerade tolkningar av lokala erfarenheter och lokal praktik. Presentationerna ramas vanligen in av vetenskapliga och välkända presentationsformer och förklaringsmodeller.

Inte heller de organisationer som låter sig inspireras av spridda förebilder är några passiva mottagare av modeller. Modellerna görs ofta om så att de bekräftar redan befintliga procedurer eller situationer; de blir helt enkelt till nya etiketter på redan existerande aktiviteter. De omtolkas och blandas med den tidigare ordning som gällt, eller så mixas de med andra modeller som organisationen samtidigt möter. Modeller tas inte alltid emot av en hel organisation, de kan lyftas in och används av en grupp, exempelvis en professionell grupp, i syfte att stärka gruppens ställning och identitet inom organisationen.

Många gånger är det också svårt att hitta ett original; det som kommer att uppfattas som förebilden eller förlagan uppmärksammas och tillskrivs vissa karaktäristika efterhand i processen. Inte bara kopiorna, utan också originalen skapas och omskapas i denna process. Iakttagelsen minner oss om det välkända fenomenet att efterföljare skapar och befäster vem som är ledare; förebilder skapas då de imiteras. Eller, för att återigen knyta an till frågan om "best practice", bilden av vad som är "best practice" skapas lika mycket av dem som förmedlar idéerna – konsulter, forskare, utredare, internationella organ, media och andra – som av dem som verkar i den lokala miljö där den praktik som hänvisas till har utvecklats.

Spridning av modeller leder på det här sättet inte bara till likriktning, utan också till variation. När svenska statliga verk, skolor och sjukhus inför kvalitetssäkringsmodeller, på många håll genom imitation av exempelvis kvalitetsmodellen svensk kvalitet, anpassade de modellen för att passa sin egen verksamhet. När kronofogden i Sverige modellerade sin organisation för att införa kundorientering blev det en modell anpassad efter deras tradition och uppdrag som myndighet. När svenska universitet och högskolor har startat MBA program (MBA är en förkortning av "master of business administration") har de utvecklat sina egna varianter. Många statliga reformer har utformats efter förebilder från Nya Zeeland eller mer generellt efter globalt spridda "new public management" modeller, men inpassade i en svensk tradition. Ett stort antal forskningsparker och andra projekt för näringslivskontakter har byggts upp kring svenska universitet och med inspiration från globalt spridda idéer om hur Stanford research park eller mer generellt Silicon Valley utvecklades, men även här rör det sig om delvisa imitationer eller anpassade modeller. Så har olika varianter på globalt spridda teman eller modeller utvecklats i olika sammanhang. Samtidigt behåller eller tillskrivs de spridda idéerna många gånger samma etikett, eller de sammanfattas av forskare under en gemensam etikett. De studier som endast sett till spridda etiketter eller generella beskrivningar – ofta sammanfattade med hjälp av enstaka nyckelord eller förkortningar som tqm (total quality management), evm (evidence based medicine) eller mba (master of business administration) tycks därför ha överdrivit likriktningstendenserna.

Spridda etiketter ger upphov till efterfrågan på likriktning och distinktion

Just därför att etiketter ofta förblir oförändrade när modeller sprids tycks detta många gånger leda till en förväntan om att etiketten skall signalera samma praktik. Detta i sin tur ger argument för fortsatta reformer av den offentliga sektorn. Ett exempel rör spridningen av det som kommit att benämnas New Public Management (NPM). New public management var ursprungligen inte utformat som ett reformprogram för att implementeras. Etiketten New Public Management myntades 1990 av Christopher Hood när han jämförde förändringar av statens ledning och organisation i en rad OECD-länder under 1980-talet. Hood fann att en rad reformer med liknande innehåll hade drivits fram i flera av dessa länder. Även om det fanns tydliga skillnader mellan länderna fann Hood tillräckligt många likheter för att tala om en trendförändring och att etikettera den som "new public management". Detta analytiska begrepp har sedan spritts till organisationer och aktörer som pläderat för fortsatt reformering av den offentliga sektorn. I OECD-dokument och i nationella reformatörers argument finner vi under senare år att "paketet" new public management kommit att formas till ett recept för hur stater bör reformera. Flera jämförelser och bedömningar – som gjorts av internationella organisationer, media och mer generellt av olika utredare – har också utgått från "new public management" som en mall för att jämföra och bedöma olika länders förvaltning och

reformer. Enskilda reformatörer, som infört några reformer vilka kan betecknas som "new public management", har argumenterat för fortsatt reformerande med hänsyn till att "paket" skall "fyllas". På så sätt kan paketering och etikettering i sig, även om begreppet ursprungligen på intet sätt varit avsett som en reglering, att ge underlag för rekommendationer, jämförelser och utvärderingar och det kan användas som argument och drivkraft för ytterligare reformering.

Spridningen av särskilda modeller och etiketter ger inte direkt upphov till lika praktik, men väl till en förväntan om likhet och om en viss utveckling. Även om innehållet i etiketterade modeller från början kan vara både varierat och oklart leder spridningen av etiketterade modeller till att argument framförs som utgår från att etiketterna skall markera visst innehåll. På så sätt leder spridda etiketter lätt till rop på kriterier för vad etiketten faktiskt skall innehålla. Här finner vi också en del av grunden för den framväxande regleringen.

Lokala organ, som i slutet av 1980-talet tycktes välkomna en avreglering och som argumenterade emot tvingande statliga regler, har sedan senare delen av 1990-talet efterfrågat och sökt sig till en ny form av reglering. De har därmed inordnat sig i ett nytt och många gånger utökat system för granskning. Nu är drivkraften dock konkurrens. Ett område där detta är särskilt tydligt är inom den högre utbildningen.

MBA (Master of Business Administration) är en nästan hundra år gammal amerikansk managementutbildning som under de senaste decennierna med allt större kraft spridits över världen. Också i Sverige har en rad MBA-program startats under de senaste decennierna. Det rör sig om program avsedda främst för yrkesverksamma personer i näringslivet. Ambitionerna bakom skolors satsning på sådana program har bland annat varit att förbättra relationer med näringslivet och att komma i åtnjutande av tilläggsfinansiering. I ett i övrigt regelstyrt system fanns här utrymme att utveckla något vid sidan av den ordinarie verksamheten. Med uppkomsten av allt fler MBA-program har sedan detta signum på professionell managementutbildning kommit att utvecklas till en institutionaliserad del av de europeiska utbildningssystemen. Det har kommit att betraktas som mer eller mindre självskrivet att åtminstone de mer prestigefyllda handelshögskolorna och universiteten erbjuder sådana program. Samtidigt är MBA inte någon skyddad titel. I princip kan därför vem som helst starta ett utbildningsprogram och kalla det för MBA, och vissa anser att så också gjorts. MBA-program har inte bara startats av handelshögskolor och universitet, utan också av fristående utbildningsinstitut, konsulter och företag. Det är samtidigt intressant att notera att titeln MBA blivit så etablerad och spridd att den inte ens översatts till olika europeiska språk. Trots den gemensamma etiketten har spridningen inneburit en stor variation. Olika former av program har startats och de har getts olika innebörd och olika innehåll.

Samtidigt har spridningen medfört en förväntan om att etiketten MBA skall signalera ett precist innehåll, eller åtminstone att variationerna skall följa en begripligt och distinkt mönster. I spåren av den kraftiga expansionen av MBA-program i Europa har så initiativ tagits för att utveckla standarder och granskningsprocedurer – i form av ackreditering och rankning – för Europeiska MBA-program, delvis i syfte att åstadkomma den ovan nämnda eftersträlvade tydligheten och klarheten vad etiketten MBA står för, delvis för att särskilja "de seriösa" från "de mindre seriösa" och för att markera vad en europeisk MBA är (till skillnad från den amerikanska). En rad organisationer och aktiviteter har skapats i detta syfte.

En allt mer utbredd ackreditering

Intresset från skolor var inledningsvis relativt ljust, men idag står skolor på kö för att bli ackrediterade. Intressant är vidare att medan ackreditering först utvecklades för MBA-program, avser den dominerande formen av ackreditering i Europa idag handelshögskolor och även delar av universitet och program med företagsekonomisk inriktning. Ett fyrtiotal skolor har hittills ackrediterats genom EQUIS. EQUIS står för European Quality Improvement System och organiseras av efmd. efmd är en medlemsorganisation med säte i Bryssel. Organisationen har till syfte att fungera som ett forum för utveckling av management i Europa. Medlemmar är förutom skolor och representanter för företag även enskilda individer och organisationer med intresse för management.

Ackrediteringen genomförs enligt ett standardiserad procedur innehållande bland annat självvärdering och en så kallad "peer review". Utvecklingen av ackrediteringsprocedurer har följts av en utveckling av standarder och guidelines, vilka numera annonseras på efmd:s hemsida för intresserade att ta del av. Några uttalade syften med framtagningen och spridandet av dessa standarder är att påverka utformningen och utveckling av managementutbildning i Europa, att uppmåna till konvergens och att påverka statliga nationella regelverk.

Bland de ackrediterade återfinns Handelshögskolan i Stockholm och Institutet för företagsledning, IFL i Stockholm. Också delar av de statliga universiteten står i kö för att ackrediteras, bland andra företagsekonomen i Uppsala. I konkurrensen om studenter, kompetent personal och prestige uppfattar skolor och institut att det är viktigt att erhålla denna kvalitetsstämpel. Accrediteringen och den därtill kopplade standardiseringen är bara ett av många försök att tydligare slå fast vad som skall känneteckna "riktig" och "bra" utbildning. En rad guider, rankinglistor och handböcker publiceras återkommande för dessa ändamål. Nyligen har de rankingar som utförts av Moderna tider blivit mycket uppmärksammade i Sverige.

Exemplen visar att spridningen av MBA program givit upphov till förväntningar om att etiketten MBA skall signalera ett precist innehåll. I avsaknad av generella och tvingande regler skapas ett utrymme för jämförelser, värderingar och regleringar. På liknande sätt kan vi idag observera en efterfrågan på ackreditering, ranking och guidelines inom en rad områden. Utvecklingen har dock inte bara drivits fram av en ökad efterfrågan, det finns också andra förklaringar till det ökade utbudet av regleringar. Jag skall kort påvisa ytterligare förklaringar till det ökade utbudet innan jag övergår till att något reflektera över vilken betydelse den ändrade regleringen har för statens omvandling.

Internationella organisationer i konkurrens har utvecklat regleringarna

Jag har utpekat några internationella organisationer som viktiga i utveckling och spridning av förebilder, recept och standarder. Sådana internationella organisationer beskrivs och beskriver sig gärna själva som neutrala arenor eller förmedlare av idéer och erfarenheter, utan egna intressen. Men precis som alla organisationer präglar de den verksamhet som de

utövar, och de tenderar att sträva efter att säkerställa sin egen överlevnad, resursbas och position på fältet.

Antalet internationella organisationer har växt till i det närmaste exponentiellt under efterkrigstiden. Särskilt antalet så kallade INGO:s (International non-governmental organizations) har ökat dramatiskt. De flesta INGO:s finns inom områdena teknologi, industri och handel. Så följer vetenskap och sport. Utvecklingen av så kallade IGO:s (Intergovernmental organizations) följer ett liknande mönster, men de är inte lika många. Tillväxten av INGO:s och IGO:s går hand i hand och de är i hög grad sammanflätade med varandra. Många av dessa organisationer bidrar till att sprida och kategorisera idéer och flera har utvecklats till att bli granskare av lokal praktik. Inte minst det idag populära sökandet efter best practice har bidragit till en sådan utveckling. Såsom visades ovan har de internationella organisationerna och deras aktiviteter växt som ett svar på en efterfrågan på aktiviteter, regler och standarder, men dessa organisationer har också själva haft ett intresse av att utveckla sådana aktiviteter. För att exemplifiera denna punkt skall jag återgå till historien om efmd:s utveckling av ackreditering.

Ackreditering är inte någon ny företeelse. Ackreditering av utbildningsprogram har förekommit i USA sedan 1910-talet, men i Europa är det framförallt under det senaste decenniet som ackrediteringen har tagit fart. Det kan tyckas naturligt att efmd - som under första halvan av 1990-talet hade vikande medlemstal - i syfte att säkerställa medlemmarnas stöd och intresse, hakade på den moderna trend - en del skulle säga modetrend - som ackreditering och standardisering innebar. Också mer specifika skäl låg bakom efmd:s utveckling av ackreditering. I början av 1990-talet hade AACSB, den ledande amerikanska ackrediteraren beslutat att internationalisera sin verksamhet och erbjöd ackreditering av europeiska skolor. För efmd innebar det konkurrens. För att bibehålla en position som en central samordnare av diskussioner om managementutveckling i Europa, såg efmd det som viktigt att möta det amerikanska initiativet. efmd och flera andra europeiska organisationer drevs också av ett intresse att bevara en europeisk identitet. Med stöd av EU utvecklades så den europeiska ackrediteringen. För att efmd:s ackreditering skulle få legitimitet var det vidare viktigt att de mest prestigefyllda europeiska skolorna ackrediterades, något som bland annat innebar att reglerna måste anpassa sig efter de reglerade lika väl som de reglerade inordnas under reglerna. Under 1997 - 1999 genomgick så de 19 så kallade pionjärskolorna den europeiska ackrediteringen. Allteftersom allt fler och olika skolor har genomgått ackreditering har kriterierna anpassats och samtidigt har ackreditering blivit allt populärare och mer efterfrågat bland europeiska handelshögskolor och universitet. Ett flertal europeiska skolor är numera ackrediterade av såväl efmd som AACSB och andra - nationella och internationella - ackrediterare.

Den transnationella regleringens karaktär

Jag har översiktligt, med hjälp av exempel, beskrivit vägen från avreglering till idéspredning, granskning och reglering. Vi ser motsvarande utveckling på en rad områden i förvaltningen. Rankning, ackreditering och certifiering utgör idag mer eller mindre dagliga samtalsämnen runt omkring i till exempel universitet, skolor och sjukvård. Det jag beskrivit är framväxten av en transnationell reglering och jag har visat på den centrala roll som transnationella reglerare och deras villkor spelar för denna utveckling. För att förstå hur denna reglering

utvecklas och vilken betydelse den får krävs naturligtvis fortsatta studier. Det här är ett forskningsområde som vi arbetar intensivt med inom Score och först om några år kan vi ge en mer fullödlig och djupare förståelse av dessa komplicerade utvecklingsförlopp. Några tentativa konklusioner kan vi emellertid dra. Jag skall säga några ord för det första om vad som karaktäriserar de transnationella regleringarna och för det andra vad framväxten av dessa regleringar tycks få för betydelse för statens omvandling.

Den idéspredning och reglering jag har beskrivit är transnationell. Den förmedlar information, erfarenheter, ideal och regler över nationella gränser och kopplingen till statliga regelverk är ofta oklar och flytande. Det betyder också att regleringarna inte är kopplade till någon hierarkiskt fastställd auktoritet. Reglerna växer fram i samspel mellan de reglerade och reglerarna och applicerandet av regler kräver den reglerades aktiva medverkan. Åtminstone formellt är de frivilliga och inte tvingande. Dessa regleringar har heller ingen tydlig koppling till ansvar, resursfördelning eller sanktioner. De växer i hög grad fram successivt och värderingskriterier är många gånger endast implicit uttryckta. De följer inte något demokratiskt strukturerad styrkedja. Istället argumenteras de ofta för i termer av "best practice" och expertis.

Den nya regleringen har vuxit fram ur konkurrens. Jag beskrev i mitt exempel hur konkurrensen mellan skolor motiverat dessa att efterfråga standarder och ackreditering. Vidare beskrev jag hur konkurrensen mellan internationella organisationer drev fram utvecklingen av föreskrifter och granskningsförfaranden. Nätverk av ömsesidigt samspelande och konkurrerande INGO:s och IGO:s har format transnationella fält som det förefaller mycket svårt för enskilda organisationer att förbise. Här skapas och sprids ideal, kategorier, definitioner och standarder som delar in lokala verksamheter i olika fack, klasser och kategorier: kategorier som återkommer i och disponerar rankningar, mediabevakning, offentliga diskussioner, institutionellt samarbete, konsultprojekt, forskning nationella regelverk och lokal praktik.

Hur påverkas staten?

Hur den framväxande regleringen påverkar statens praktik är en öppen empirisk fråga som kräver ingående empiriska studier av enskilda verksamheters utveckling. Tidigare studier indikerar dock att generellt spridda principer visserligen tenderar att omtolkas så att de passar redan lokalt utvecklade procedurer, eller så påverkar de den lokala organisationens presentation samtidigt som denna presentation förblir mer eller mindre löst kopplad till eller isolerad från den praktik som sker lokalt. Men studier visar också att en sådan lös koppling mellan presentation och praktik ofta förefaller instabil. Principerna påverkar den logik som utvecklas i verksamheten. Nya förändringar efterfrågas vilken kanske i sig inte direkt leder till en förändrad praktik men väl till en ökad efterfrågan på reformer i syfte att närma praktiken till principen.

I den nya regleringens tid blir det oerhört centralt hur aktiviteter och verksamheter etiketteras. Om man väljer att kalla ett utbildningsprogram för MBA blir det föremål för viss granskning, vissa jämförelser, viss rankning och viss reglering. Om man betecknar en reform som "new public management" aktualiseras vissa referenser, förebilder, rekommendationer, recept och jämförelser. Enskilda skolor, sjukhus, verk och enheter definierar sig relativt

spridda begreppspaket, recept, standarder, rankningskriterier och ackrediteringsprinciper. Lokala reformer kan förväntas inspireras av, argumenteras för och bedömas i relation till de transnationellt spridda modeller, kategorier och regleringar. Det behöver dock inte betyda att allt blir mer lika, min historia visar på likhet, men också på variation.

Jag har pekat på några effekter som transnationalisering och det framväxande granskningssamhället kan få för statlig och kommunal verksamhet. Min diskussion har i huvudsak rört påverkan på staten som regelföljare. Utvecklingen påverkar också staten som regelsättare. Inte bara statlig verksamhet, utan också statliga regleringar, tycks åtminstone i delar formas genom imitation av de transnationella regleringarna. Statens regelsättare tittar förundrat på de transnationella reglerarna och på hur organisationer, som argumenterat för vikten av en avreglering, nu aktivt efterfrågar, söker sig till och inordnar sig i de nya regleringarna. Också i staten utvecklas omfattande system av vad som kan betecknas som "lösare former av reglering", i form av rekommendationer, jämförelser och utvärderingar med endast indirekt koppling till resursfördelning, sanktioner och ansvar. En viktig fråga är förstas vad det betyder för ansvarsfördelning, efterföljande och kontrollmöjligheter. En annan fråga är hur statens identitet som reglerare påverkas. Kanske skall utvecklingen tolkas så att staten fortfarande karaktäriseras av en identitetskris. Det förefaller viktigare än någonsin att forska om staten för att därigenom ge en grund för diskussioner om vad staten skall göra och vad som gör staten speciell.

1) Det här är ett föredrag varför jag har varit synnerligen sparsam med referenser. Föredraget bygger i stora delar på:

Sahlin-Andersson, Kerstin, 2000, Arenas as Standardizers. I Nils Brunsson, Bengt Jacobsson and associates, *A World of Standards*, s. 100-113. Oxford: Oxford University Press.

Sahlin-Andersson, Kerstin, 2001, National, international and transnational constructions of New Public management. I Tom Christensen and Per Laegreid (red) *New Public Management: The Transformation of Ideas and Practice*. Ashgate: Aldershot.

Sahlin-Andersson, Kerstin och Tina Hedmo, Från spridning till Reglering: MBA-modellers utbredning och utveckling i Europa. *Nordiske Organisasjonsstudier*. Vol 2,no. 1:9-33.

Hedmo, Tina, Kerstin Sahlin-Andersson och Linda Wedlin, 2000, The Standardization of European Management Education: Regulating through accreditation, rankings and guidelines. Uppsats presenterad vid Seminariet The Role of Media in The Consumption of Management Ideas in Europé, 1-3 december i Barcelona, Spanien.

ⁱ Det här är ett föredrag varför jag har varit synnerligen sparsam med referenser. Föredraget bygger i stora delar på:

Sahlin-Andersson, Kerstin, 2000, Arenas as Standardizers. I Nils Brunsson, Bengt Jacobsson and associates, *A world of Standards*, s. 100 – 113. Oxford: Oxford University Press.

Sahlin-Andersson, Kerstin, 2001, National, international and transnational constructions of New Public Management. I Tom Christensen and Per Laegreid (red) *New Public Management: The Transformation of Ideas and Practice*. Ashgate: Aldershot.

Sahlin-Andersson, Kerstin och Tina Hedmo, 2000, Från Spridning till Reglering: MBA-modellers utbredning och utveckling i Europa. *Nordiske Organisasjonsstudier*. Vol. 2, no. 1:9 – 33.

Hedmo, Tina, Kerstin Sahlin-Andersson och Linda Wedlin, 2000, The Standardization of European Management Education: Regulating through accreditation, rankings and guidelines. Uppsats presenterad vid Seminariet The Role of Media in The Consumption of Management Ideas in Europe, 1 – 3 december i Barcelona, Spanien.